

Víctima: Antoni Pascual Galmés
Autoria: Francesca Pasqual Perelló

Estimat padrí Toni,

Allò que ara duc dins meu és el pes d'un deute pendent, perquè això és el que sent cada vegada que pens en tu, padrí.

I en com va ser possible que en tota la meva infantesa i en la meva joventut no em plantejàs mai què li havia passat al meu padrí Toni.

— Es padrí va morir a la guerra.

Me'n faig creus de, en tants d'anys, no haver-me plantejat més coses, no haver demanat més detalls, no haver imaginat com va ser la teva mort. «Era soldat?», «Va ser una bomba?», «On està enterrat?». Un afusellament no entrava per res dins el meu imaginari.

Des que tenc més criteri no puc entendre aquella acceptació tan passiva que vaig tenir respecte de la teva mort. No et vares morir: et varen matar, fredament o en calent, no ho sé, però et varen arrabassar la vida.

La padrina Francesca no en parlava mai. De fet, ella va dur el dol tan profundament que va morir molt jove, quan jo només tenia nou anys. Massa d'hora per al despertar de la meva ensopida consciència.

La padrina va quedar sola, amb tres infants petits, amb el disgust, i res més. Els feixistes s'endugueren la seva alegria, però també tot el parament de la casa. Ni roba, ni vaixela..., ni res: ni roba de dol li deixaren portar. En pocs dies va perdre el color dels cabells, que varen restar blanquíssims per a sempre; a partir d'aquell desastre, mai més va menstruar. Havia envellit de sobte. Va haver de fer molta de feina i mal pagada, i va patir el rebuig de moltes famílies que no volien per ca seva la dona d'un roig, ni tan sols per fregar l'escala.

Això és el que vaig començar a interpretar a poc a poc, padrí. La teva dona, la meva padrina, malgrat el dolor, va aconseguir pujar els fills sense empestar la família amb el rancor i la ràbia que tant de mal ja havien fet. Era afable, dolça i pacient. Ens transmetia pau, llegint-nos rondalles als quatre nets, que sèiem al seu voltant, arran del pi que ens donava ombra mentre esperàvem que baixàs el sol de l'estiu.

He parlat de la padrina, perquè no només et mataren a tu; també varen estendre el sofriment a la teva família. El teu fill, mon pare, era progressista en tot, però mai ens va parlar d'un fet tan dolorós. Tal volta per evitar que, en una altra guerra, ens pogués passar a nosaltres una cosa terrible, com el que t'havien fet a tu...

De tu, padrí, he sabut que eres un home fort, feiner i generós, que vares deixar de conrear un foravila per dur un cafè a Sa Bassa de Manacor, amb la intenció que, així, els teus tres fills poguessin anar a escola i tinguessin més oportunitats dins la vida.

No eres perillós per als feixistes. Mai no t'havien detingut, vares viure tranquil fins dia 5 de setembre del trenta-sis, l'endemà d'acabar la batalla del Port. Vaig saber que t'havien executat vilment pel «Diccionari Vermell» d'en Llorenç Capellà. Els homes d'en Bayo havien reembarcats i amb les presses varen deixar a terra desenes de soldats o milicians, que es varen rendir als feixistes. Aquests, abans de matar-los, els varen exhibir a Sa Bassa, hores i hores sota el sol de setembre. Un milicià es va acubar i tu, padrí, generós i humà, li vares dur un tassó d'aigua per alleujar-lo. Els feixistes t'ho varen recriminar i tu vares proclamar que el milicià també era una persona. Un grup de gent que mirava et va fer costat i els feixistes varen callar. Però l'endemà et varen venir a cercar, armats de fusells, i mai no et vàrem tornar a veure.

Què va passar? Per què tanta ràbia? Ara, des de fa anys, pens molt en tu. Com eres i què t'agradava. Què esperaves de la vida i de la teva família. Si vares patir molt... i em sent molt propera a tu, i no puc consentir que eliminassin, també, les teves despulles, per no deixar rastre. Estic molt agraïda a la gent que treballa per recuperar la memòria. I esper que, amb les tasques d'excavació que fan a Son Coletes, un dia puguin trobar les teves restes i et puguem recuperar, perquè encara t'esperam.

La teva neta,

Francesca Pasqual Perelló